

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu**

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy senátu Vojtěcha Šimíčka, soudkyně Kateřiny Šimáčkové a soudce Ludvíka Davida (soudce zpravodaj) ve věci ústavní stížnosti stěžovatele **A. Ů.**, státního občana Turecké republiky, t. č. ve výkonu trestu, právně zastoupeného JUDr. Michalem Zemanem, advokátem se sídlem Navrátilova 664/10, Praha 1, proti postupu Krajského soudu v Plzni ve věci návrhu na promlčení výkonu trestu uloženého stěžovateli rozsudkem téhož soudu ze dne 28. 9. 1989 sp. zn. 1 T 7/1989, za účasti **Krajského soudu v Plzni** jako účastníka řízení, **takto:**

- I. Postupem Krajského soudu v Plzni ve věci sp. zn. 1 T 7/1989, spočívajícím ve sdělení předsedy senátu tohoto soudu ze dne 2. 3. 2018, jsou porušována základní práva stěžovatele na osobní svobodu a spravedlivý proces, zaručená v čl. 8 odst. 1 a 2 a v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Krajskému soudu v Plzni se zakazuje pokračovat v porušování základních práv a svobod stěžovatele zaručených v čl. 8 odst. 1 a 2 a v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, a přikazuje se mu neprodleně rozhodnout o návrhu stěžovatele na promlčení doby výkonu trestu.**

O d ů v o d n ě n í

I.

Stížnostní námitky, podstatný obsah trestního řízení o meritu věci a bezprostředně navazující skutečnosti

1. Ústavní stížností ze dne 2. 5. 2018 se stěžovatel domáhá zrušení sdělení předsedy trestního senátu (viz zejména bod 5 a 11 nálezu; dále jen „sdělení“ či „sdělení předsedy senátu“) Krajského soudu v Plzni (dále převážně „krajský soud“) ze dne 2. 3. 2018 č. j. 1 T 7/1989-835. Napadeným obsahem sdělení nevyhověl předseda senátu tohoto soudu návrhu stěžovatele, podanému v intencích ustanovení § 350k zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“), na vyslovení promlčení výkonu trestu, neboť neshledal důvody pro takové rozhodnutí. Stížnost proti sdělení předsedy senátu Vrchní soud v Praze bez rozhodnutí vrátil soudu prvního stupně.

2. Stěžovatel je přesvědčen, že napadeným sdělením došlo k zásahu do jeho základních práv, především zbavením osobní svobody, přičemž výslovně vyjmenovává čl. 2, čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), čl. 6 odst. 1 písm. c) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a čl. 1 a čl. 2 odst. 3 Ústavy. Tvrdí, že se tak stalo za situace, kdy již uběhla zákonem stanovená promlčecí doba pro výkon trestu odnětí svobody, jenž nyní na základě nařízení výkonu trestu vydaného krajským soudem v rozporu se zákonem vykonává.

3. Podle obsahu Ústavním soudem vyžádaného trestního spisu byl stěžovatel rozsudkem Krajského soudu v Plzni ze dne 28. 9. 1989 č. j. 1 T 7/89-329 uznán vinným z pokusu trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1 a § 219 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákon“), spáchaného dne 3. 12. 1988, za což byl odsouzen podle § 219 trestního zákona k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání deseti a půl roku. Pro výkon trestu byl stěžovatel zařazen do druhé nápravně výchovné skupiny; krajský soud mu též uložil trest propadnutí věci (kuchyňského nože) a povinnost zaplatit náhradu škody poškozenému K. A. ve výši 24 767 Kč (ten uplatnil náklady spojené s léčením a žádal, aby stěžovatel nebyl trestně stíhán). Tehdejší obhájce stěžovatele podal proti rozsudku odvolání k Nejvyššímu soudu České republiky, který je projednal ve veřejném zasedání konaném dne 14. 12. 1992 a odvolání stěžovatele podle ustanovení § 256 trestního řádu usnesením z téhož dne pod sp. zn. 3 To 56/90 zamítl.

4. Rozsudek krajského soudu ve spojení s usnesením Nejvyššího soudu České republiky nabyt právní mocí dne 14. 12. 1992. Stěžovatel strávil v průběhu trestního řízení celkem 1 rok a 7 měsíců ve vazbě, z níž byl pro uplynutí (tehdy nově upravené) nejvyšší přípustné doby trvání vazby propuštěn dne 3. 7. 1990. Stěžovatel poté odcestoval na adresu svého trvalého pobytu v Turecku, kde se zdržoval, vychoval zde po smrti manželky v roce 1987 tři syny, řádně pracoval a podle jeho tvrzení jej krajský soud ani nikdo jiný nadále nekontaktoval. Po 27 letech byl dne 21. 12. 2017 zadržen ve Švédsku při návštěvě svého syna, a to na základě evropského zatýkacího rozkazu vydaného Krajským soudem v Plzni dne 12. 5. 2017; poté byl předán do České republiky k výkonu trestu (k této fázi postupu krajského soudu a navazujícím skutečnostem viz níže).

5. Podle svých tvrzení podal stěžovatel návrh na vydání usnesení o promlčení výkonu trestu, byl však vyrozuměn sdělením předsedy senátu krajského soudu ze dne 2. 3. 2018 o tom, že nebyly shledány důvody pro (kladné) rozhodnutí o promlčení výkonu trestu podle § 350k trestního řádu. Krajský soud mimo jiné uvedl, že pokud se stěžovatel již v době právní moci odsuzujícího rozsudku zdržoval ve svém domovském státě a posléze z pracovních důvodů (po celý produktivní život byl řidičem mezinárodní kamionové dopravy) cestoval v různých státech Evropy, pak se zdržoval mimo území České republiky. Pokud mu Česká republika podle jeho tvrzení i dalších jím přiložených listin (o pobytech v dalších evropských státech) opakovaně udělila vízum v letech 2005-2006, pak se jednalo o jen krátký časový úsek zápočtu do promlčecí doby, jinak tato (v délce 15 let) neběžela. Krajský soud též konstatoval, že dne 12. 1. 2000 tehdejší předseda senátu Krajského soudu v Plzni vydal mezinárodní zatýkací rozkaz podle § 376 odst. 1 trestního řádu; ten byl sice dne 29. 1. 2014 odvolán, nikoli však proto, že by obsahoval řadu nedostatků (jak uvádí stěžovatel v návrhu), avšak proto, že turecká strana po dlouhou dobu nereagovala na dožádání české strany (včetně žádosti české strany o předání trestního řízení do Turecka).

6. Stěžovatel v ústavní stížnosti s postupem předsedy senátu krajského soudu nesouhlasí. Namítá, že až do svého zadržení ve Švédsku v roce 2017 neměl důvod se domnívat, že by měl nastoupit v České republice výkon trestu. Po svém návratu do Turecké republiky žil se svou rodinou a jako řidič se z pracovních důvodů intenzivně pohyboval po celé Evropě, včetně Československa a České republiky, v letech 1990-2011.

7. Podle stěžovatele je závěr sdělení předsedy senátu o nezapočítání doby, po níž se zdržoval v cizině, nesprávný. Použitelná právní úprava totiž stanovila, že promlčecí doba neběží (k tíži odsouzeného) jen tehdy, je-li jeho pobyt mimo zemi výkonu trestu neoprávněný. To se však evidentně nestalo, neboť stěžovatel se jako odsouzený trestnímu řízení nikdy a nijak nevyhýbal a žil v dobré víře, že jeho trest byl amnestován v rámci tehdejších rozsáhlých amnestií. Ve vztahu k zatýkácímu rozkazu krajského soudu z roku 2000 tvrdí stěžovatel, že je třeba vzít v úvahu jeho adresování Ministerstvu spravedlnosti, nikoli jemu samotnému. Z trestního spisu nevyplývá, že by jej krajský soud nebo kdokoliv jiný kontaktoval a pokusil se mu cokoli doručit; tato pasivita mu nemůže být kladena k tíži. Podle něj by mohla být promlčecí doba přerušena až vydáním evropského zatýkácího rozkazu v roce 2017, to se však stalo až 25 let po pravomocném skončení trestního řízení a po uplynutí promlčecí doby výkonu trestu v délce 15 let.

II.

Vyjádření účastníka řízení

8. K obsahu ústavní stížnosti se vyjádřil krajský soud. Podle předsedy senátu se ústavní stížností napadený procesní úkon týkal žádosti stěžovatele o upuštění od výkonu zbytku trestu odnětí svobody ve smyslu § 327 odst. 3 trestního řádu, nikoli však vyslovení promlčení trestního stíhání. Je pravdou, že stěžovatel se vydání i takového rozhodnutí domáhal, bylo mu však sděleno, proč nemůže být výkon trestu odnětí svobody promlčen. Shodně se k témuž vyjádřil i Vrchní soud v Praze.

9. Stěžovatel v replice doplnil, že podal-li jeho předchozí obhájce ke krajskému soudu návrh na vydání usnesení o promlčení výkonu trestu, pak podle jeho názoru je sdělení předsedy senátu ze dne 2. 3. 2018 obsahově rozhodnutím; při jiném výkladu by mu byla upřena ochrana jeho práv a neměl by se nadále proti promlčení trestního stíhání jak bránit. V ostatním odkázal na svou ústavní stížnost.

III.

Procesní předpoklady pro projednání ústavní stížnosti

10. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž došlo k zásahu do jeho základních práv, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s požadavky § 29 až 31 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“). Stěžovatel vyčerpal všechny zákonné procesní prostředky

k ochraně svého práva, resp. v posuzované věci dalšími nedisponoval. Ústavní stížnost je tedy přípustná (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu *a contrario*).

11. Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost v projednávaném případě nemůže směřovat proti rozhodnutí, neboť sdělení předsedy senátu ze dne 2. 3. 2018 rozhodnutím ve smyslu zákona o Ústavním soudu není. O návrhu stěžovatele na vyslovení promlčení výkonu trestu nemusel krajský soud tak, jak jej posoudil, rozhodnout formou usnesení (srov. usnesení ze dne 7. 11. 2017 sp. zn. III. ÚS 4217/16); musel by tak učinit, jestliže by dospěl podle ustanovení § 350k trestního řádu k pozitivnímu závěru o promlčení. V dosavadní procesní situaci ovšem představuje sdělení předsedy senátu ze dne 2. 3. 2018 tzv. *jiný zásah orgánu veřejné moci* podle ustanovení § 72 odst. 1 písm. a) i následujících zákona o Ústavním soudu; jde o legislativní zkratku pro různé formy výkonu veřejné moci, potenciálně kolidující se základními právy či svobodami. Není přitom důležité označení aktu státního orgánu, ale jeho obsah, jenž musí být způsobilý zasáhnout do právní sféry jeho adresáta, zde stěžovatele. V posuzované věci o takový zásah nepochybně jde, poněvadž ve sdělení je vysloven závěr, jímž se odmítá v důsledku určitého právního názoru krajského soudu rozhodnout o promlčení výkonu trestu formou usnesení.

IV.

Právní posouzení věci

12. Ústavní soud není součástí soustavy soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy), nýbrž je soudním orgánem ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy); není tedy povolán k instančnímu přezkumu rozhodnutí obecných soudů. Jeho pravomoc je založena výlučně k přezkumu, zda v řízení nebo rozhodnutími posléze vydanými nebyly dotčeny předpisy ústavního pořádku, chráněná práva nebo svobody účastníků řízení a zda řízení bylo vedeno v souladu s ústavními principy (zda je lze jako celek pokládat za spravedlivé). Ústavněprávním požadavkem též je, aby soudy vydaná rozhodnutí i jejich postupy byly řádně, tedy bezrozporně a při použití a výkladu věci odpovídajících právních norem, srozumitelně a logicky odůvodněny.

13. Ústavní soud přezkoumal napadený postup Krajského soudu v Plzni prizmatem stěžovatelem v ústavní stížnosti uplatněných námitek a dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

14. Úvodem vlastního přezkumu považuje Ústavní soud za nezbytné upozornit na premisu, z níž (též) vychází. Posuzovanou věc provázejí mimořádné okolnosti, od propuštění stěžovatele z vazby ještě v průběhu trestního stíhání pro překročení nově stanoveného limitu omezení osobní svobody, přes vážnou mezinárodní spolupráci při zjišťování následného místa pobytu odsouzeného (determinovanou také povahou zaměstnání stěžovatele), až po jeho následné dodání do výkonu zbytku trestu odnětí svobody do České republiky v roce 2017, tedy téměř po 30 letech od okamžiku, kdy byl trestný čin spáchán (a poté, co stěžovatel prožil na svobodě většinu svého produktivního života). Při posouzení právní otázky promlčení výkonu trestu nemohl proto Ústavní soud odhlédnout ani od principu individuální spravedlnosti; ten, jakkoli většinou neobstojí při řešení jednodušších případů v konfrontaci s principem právní jistoty, může nalézt své uplatnění – ve spojení se zásadou *in favorem libertatis* – ve věcech skutkově nebo právně složitých (*hard cases*). O tom svědčí například nálezy Ústavního soudu sp.

zn. III. ÚS 224/98 ze dne 8. 7. 1999 (N 98/15 SbNU 17), I. ÚS 2166/10 ze dne 22. 2. 2011 (N 21/60 SbNU 215), II. ÚS 2027/17 ze dne 7. 8. 2017 nebo II. ÚS 2941/17 ze dne 24. 4. 2018.

IV. a)

Východiska přezkumu – procesní úkony soudu spojené s jiným zásahem, legalita zásahu do osobní svobody, legitimní cíl právní úpravy promlčení výkonu trestu a kritéria přezkumu napadeného zásahu do základních práv a svobod

15. S odstupem od právní moci odsuzujícího rozsudku v roce 1992 došlo k vydání mezinárodního zatýkácího rozkazu v roce 2000 a posléze k jeho odvolání v roce 2014 (29. 1., s bezprostředně dne 30. 1. následujícím příkazem krajského soudu k dodání odsouzeného do výkonu trestu odnětí svobody), vše uvedené v mezidobí provázeno dotazováním, resp. zjišťováním u turecké strany na úrovni exekutivních orgánů. Dne 12. 5. 2017 byl krajským soudem vydán evropský zatýkácí rozkaz, přičemž ten i všechny další procesní úkony, vedené stále pod spisem zn. 1 T 7/(19)89, byly prováděny v souladu s ustanoveními zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů (§ 190-198, 78-85). Po žádosti o provedení nezbytných opatření, směřované dne 6. 9. 2017 již do Švédska, byl tamtéž dne 21. 12. 2017 stěžovatel zadržen a dne 23. 1. 2018 dopraven do České republiky. Mezitím již byl dne 4. 1. 2018 podle § 321 odst. 1 trestního řádu nařízen výkon trestu, který byl po realizaci dodání stěžovatele do České republiky neprodleně uskutečněn.

16. Dne 22. 2. 2018 podal stěžovatel prostřednictvím svého právního zástupce návrh na vydání usnesení o promlčení výkonu trestu. Tento návrh obsahuje podrobné údaje o pobytu či pobytech stěžovatele v mezidobí od propuštění z vazby, doložené listinami. Opírá se též o osobní údaje, podle nichž mj. stěžovatel po smrti své manželky v roce 1987 vychoval tři děti a trpí ischemickou chorobou srdeční v chronickém stadiu (též doloženo lékařskou zprávou).

17. Na tento návrh reagoval předseda senátu krajského soudu dne 2. 3. 2018 sdělením, kvalifikovaným nyní při ústavním přezkumu jako tzv. jiný zásah orgánu veřejné moci. V textu sdělení jsou vyvraceny argumenty stěžovatele; podrobně je text posouzen níže v rámci řešení otázek stavení a přerušení doby promlčení výkonu trestu.

18. Stěžovatel podal současně též, opět prostřednictvím právního zástupce, žádost o upuštění od výkonu zbytku trestu odnětí svobody podle § 327 trestního řádu, odůvodněnou převážně jeho zdravotním stavem. Žádost byla krajským soudem zamítnuta usnesením ze dne 11. 4. 2018 a stížnost stěžovatele proti tomuto usnesení byla zamítnuta Vrchním soudem v Praze dne 30. 4. 2018. V rámci svého odůvodnění se stížnostní soud vyjádřil též k otázce promlčení výkonu trestu a dovodil, že se tak nestalo, neboť došlo k přerušení promlčecí doby.

19. K odpovědi na návrh odsouzeného stěžovatele na vydání usnesení o promlčení výkonu trestu formou sdělení ze dne 2. 3. 2018 byl příslušný předseda senátu nepochybně formálně, a ze svého hlediska i materiálně, oprávněn. Jestliže soudce dospěje k závěru, že nedošlo k promlčení výkonu trestu, pak o tom nemusí vydávat usnesení. K rozhodnutí formou usnesení je podle konstantní interpretace ustanovení §

350k trestního řádu, především po novele trestního řádu provedené zákonem č. 459/2011 Sb., povinen jen tehdy, když (pozitivně) dovodí, že k promlčení výkonu trestu došlo.

20. Podle konstantního znění právní úpravy, zakotvené dříve v ustanovení § 68 trestního zákona a nyní v § 94 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“), počíná doba promlčení výkonu trestu běžet dnem právní moci odsuzujícího rozsudku, s výjimkou podmíněného trestu, u něhož je určujícím den rozhodnutí, že se trest vykoná. Okamžik formální (nabytí právní moci) i materiální neodvratitelnosti trestu je tedy určující pro počátek běhu doby promlčení jeho výkonu; v případě stěžovatele jde o datum 14. 12. 1992.

21. Legitimním cílem trestněprávní úpravy doby promlčení výkonu trestu, jež má hmotněprávní povahu, je otevřít časový úsek, v němž jsou dány podmínky k výkonu trestu, a stanovením přiměřené doby promlčení působit v zájmu právní jistoty na státní moc i odsouzeného, aby byl trest řádně vykonán. Promlčecí doba neběží po období, v němž nelze trest vykonat (stavení promlčecí doby) a začíná přerušením běžet znovu pro kvalifikované a pro ochranu společnosti významné důvody na straně odsouzeného, spočívající buď ve vyhýbání se výkonu trestu, nebo v následném spáchání stejně závažného nebo závažnějšího trestného činu (přerušení promlčecí doby).

22. Při úvahách soudu a jeho případném rozhodnutí o promlčení výkonu trestu vychází trestní soud především z obsahu spisu. Podle jednotlivých důvodů stavení či přerušení promlčecí doby však musí vzít v úvahu též tvrzení odsouzeného, na němž leží příslušný díl důkazního břemene. V posuzovaném případě se opírá stěžovatel, vedle námitky promlčení a předestření relevantních skutečností, zejména o argument teleologický: účel trestu již nemůže být po letech naplněn. Kromě toho tvrdí, že se výkonu trestu nevyhýbal, což souvisí s jeho osobním statutem cizince ze státu mimo Evropskou unii.

23. V řízení vyvolaném návrhem stěžovatele mělo dojít k opomenutí tvrzení a důkazů je podporujících; tedy ke stavu, za něhož stěžovatel nemohl účinně uplatnit procesní nástroje, jež měl k dispozici. Tento stav se označuje jako porušení principu rovnosti zbraní. Za účelem zjištění, zda byl daný princip - s ústavními následky - porušen, je třeba z hlediska dané fáze vykonávacího řízení trestního posoudit, zda obecný soud postupoval při svém zásahu do práv stěžovatele proporcionálně, tedy zda sledoval výše vytyčený legitimní cíl právní úpravy a zda jej realizoval postupem (formálními prostředky, obsahem hodnotících úvah), jenž lze ve vztahu k tomuto cíli považovat za přiměřený.

IV. b)

Stavení doby promlčení výkonu trestu

24. Rozhodná právní úprava institutu stavení promlčecí doby výkonu trestu vykazuje intertemporální aspekt a Ústavní soud vychází z ustanovení § 68 trestního zákona ve znění ke dni právní moci odsuzujícího rozsudku, jež následuje:

(2) Promlčecí doba počíná právní mocí rozsudku a při podmíněném odsouzení právní mocí rozhodnutí, že se trest vykoná. Do promlčecí doby se nezapočítává doba, po kterou nebylo možno trest vykonat proto, že se odsouzený neoprávněně zdržoval v cizině, nebo byl na něm vykonáván jiný trest odnětí svobody. [...]

Stran podmínky, že se odsouzený „*neoprávněně*“ zdržoval v cizině, platila tato úprava do dne 31. 12. 1993, neboť od 1. 1. 1994 nabylo na základě novely trestního zákona č. 290/1993 Sb. (konkrétně bod 33) účinnost takové znění zákona, z něhož byla podmínka neoprávněnosti zdržování se v cizině vypuštěna a postačovala (stačí i dnes, viz § 94 odst. 3 trestního zákoníku) již samotná skutečnost, že se odsouzený během promlčecí doby v cizině „*zdržoval*“.

25. Výraz „*neoprávněně*“ byl aplikačně do značné míry spojen s minulostí. Pobyt pachatele v cizině se skutečně považoval za důvod ke stavení promlčecí doby (například také trestního stíhání) tehdy, šlo-li o neoprávněný, tedy státními orgány nepovolený pobyt (rozhodnutí sp. zn. 7 Tz 64/85 in Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek, Rt č. 21/1987). Dobový výkladový pramen – K. Matys a kol. *Trestní zákon. Komentář. I. Část obecná*. 2. vydání. Praha: Panorama, 1980, s. 318 – v této souvislosti přímo odkazoval na trestný čin opuštění republiky podle § 109 téhož zákona. Ani od roku 1990 však smysl tohoto pojmu, jakkoli do určité míry obsoletního, nemusel zůstat podle konkrétní situace a ve spojení s navazujícím textem zcela vyprázdněn. Jeho smyslem bylo vyhýbání se výkonu trestu, tedy „*útěk před spravedlností*“.

26. Vypuštěním popsaného pojmu se od 1. 1. 1994 změnil právní stav pro orgány činné v trestním řízení i odsouzeného. Promlčecí doba výkonu trestu se v zásadě staví samotným faktem zdržování se v cizině, a to kdekoli mimo území České republiky. Aby běžela promlčecí doba, presumuje se připravenost vykonat trest; odsouzený musí být „*k dispozici*“ pro opatření směřující k výkonu trestu. Výklad zákona není však takto vyhraněný. Podle komentáře zákon nerozlišuje, z jakých příčin odsouzený pobýval v cizině, ale „*není rozumný důvod pro to, aby se do promlčecí doby nezapočítávala doba, po kterou se odsouzený zdržoval v cizině oprávněně z důvodů rekreace nebo plnění služebních nebo pracovních povinností, pokud jinak byl kontaktní na adrese evidovaného místa bydliště v České republice. Zjištění přesné doby pobytu odsouzeného v cizině je často velmi obtížné, zejména pobýval-li na území jiného členského státu Evropské unie, v rámci které je pohyb osob volný a neumožňuje přesnou evidenci překročení státní hranice. Ve vykonávacím řízení musí být existence této stavící překážky včetně vymezení doby jejího trvání spolehlivě prokázána opatřenými důkazy.*“ (Augustinová, P. in Drašík/Fremr/Durdík/Růžička/Sotolář a kolektiv. *Trestní zákoník. Komentář. I. díl (§ 1 až 232)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015, s. 684).

27. Srovnání obou právních úprav stavení promlčení výkonu trestu s předělem v datu 1. 1. 1994 vede k zobecnění, že v období před uvedeným datem (reálně od roku 1990) mohl být při posuzování běhu promlčecí doby postižen jejím stavením odsouzený, který se aktivně vyhýbal spravedlnosti (byl v cizině „*na útěku*“ před ní), zatímco po uvedeném datu se pro případ stavení promlčecí doby klade akcent již na nedostatečnou součinnost odsouzeného. Ten má zásadně být připraven pro opatření směřující k výkonu trestu na území České republiky a ve sporných situacích nepřítomnosti je důkazní břemeno na něm.

28. Stěžovatel, u něhož lze při povědomí o četnosti a obtížnosti právních úprav v Československu a České republice bezprostředně po roce 1989 jen nesnadno trvat na zásadě, že neznalost zákona neomlouvá, prokazoval v podrobném podání ze dne 22. 2. 2018 své pracovní aktivity a rodinné poměry v období, o něž jde. Dokumentoval své pracovní cesty řidiče dálkové kamionové dopravy a krajský soud obsah jeho podání

nezpochybnil. Nelze tedy dovodit, že se stěžovatel v období běhu promlčecí doby výkonu trestu aktivně vyhýbal spravedlnosti či dokonce byl na útěku před ní.

29. II. senát Ústavního soudu považuje za příléhavé a pro odsouzeného aplikačně příznivější, aby za základ právního posouzení otázky stavení promlčecí doby výkonu trestu stěžovatele bylo vzato ustanovení § 68 odst. 2 trestního zákona účinné v době právní moci odsuzujícího rozsudku (viz bod 25 výše). V rámci aplikace principu přednosti příznivějšího rozhodnutí, jenž se ve svém materiálním pojetí vztahuje k řízení jako celku [náleze ze dne 22. 1. 2001 sp. zn. IV. ÚS 158/2000 (N 12/21 SbNU 91)], musí nabýt vrchu atypické a nezaměnitelné okolnosti případu. Stěžovatel neunikal spravedlnosti, pohyboval se pracovně na území členských států Evropské unie a prokazuje, že mohl být průběžně zadržen a do výkonu trestu dodán. Blíží se 70 rokům věku a slovy níže citovaného nálezu sp. zn. IV. ÚS 144/05 (bod 35 níže) se výkon jeho trestu stal holou represí, jež postrádá smysl pro odsouzeného i společnost.

30. Krajský soud, jenž posuzoval stěžovatelovu žádost o vyslovení promlčení výkonu trestu a reagoval sdělením ze dne 2. 3. 2018, tedy nereagoval na vzniklý skutkový a právní stav správně. Uvedl, že vychází „[...]z ustanovení § 94 tr. řádu (sic!), ze kterého je mj. zřejmé, že do promlčecí doby se nezapočítává doba, po kterou nebylo možno trest vykonat proto, že se odsouzený zdržoval v cizině.“ Aplikoval tak současnou právní úpravu institutu stavení promlčecí doby výkonu trestu a z jeho pohledu stěžovatel, dokládající široce svůj pobyt v cizině, vlastně argumentoval proti sobě.

31. Jiný zásah orgánu veřejné moci ze dne 2. 3. 2018, proti němuž stěžovatel brojí, tedy po nedostatečném posouzení rozhodných skutečností případu nesledoval legitimní cíl právní úpravy stavení promlčecí doby výkonu trestu a nemohl být tak ani přiměřený co do prostředku, který byl takto zvolen. Stěžovatel se nezdržoval v cizině neoprávněně ve smyslu zákona a ke stavení promlčecí doby v jeho případě nedošlo.

IV. c)

Přerušení doby promlčení výkonu trestu

32. Stále totožná právní úprava, dříve obsažená v § 68 trestního zákona a nyní vtělená do ustanovení § 94 trestního zákoníku, zní takto:

(4) Promlčecí doba se přerušuje,

a) učinil-li soud opatření směřující k výkonu trestu, o jehož promlčení jde, nebo [...]

33. Krajský soud se otázkou přerušení doby promlčení výkonu trestu nezabýval ve sdělení předsedy senátu vůbec. Vrchní soud v Praze, který posoudil věc stěžovatele dne 30. 4. 2018 pod sp. zn. 7 To 38/2018 formou zamítavého usnesení, bezprostředně reagoval na usnesení krajského soudu o žádosti stěžovatele o upuštění od zbytku výkonu trestu, obsažené alternativně v jeho podání z 22. 2. 2018 (bod 18), avšak k otázce přerušení promlčecí doby se velmi stručně vyjádřil. Uvedl, že „promlčení bylo ve lhůtě uvedené v § 68 odst. 1 písm. b) trestního zákona č. 140/1961 Sb., platného do 31. 12. 1993, opakovaně (ve dnech 12. 1. 2000, 30. 1. 2014 a 12. 5. 2017) přerušeno“. Jak plyne z dříve zde uvedených údajů, k přerušení mělo podle stížnostní instance dojít vydáním mezinárodního zatýkacího rozkazu, příkazem krajského soudu k dodání

odsouzeného do výkonu trestu odnětí svobody (body 5, 15 nálezu) a vydáním evropského zatýkacího rozkazu.

34. K otázce přerušení promlčecí doby pro výkon trestu se Ústavní soud vyslovil v několika rozhodnutích, z nichž zásadním je náleze ze dne 29. 8. 2005 sp. zn. IV. ÚS 144/05 (N 166/38 SbNU 327) vydaný ve věci, v níž se stěžovatel úmyslně 11 let vyhýbal nástupu do výkonu dvouletého nepodmíněného trestu odnětí svobody (s pětiletou promlčecí dobou). Ústavní soud shledal za zjištěných okolností, že stížnost je důvodná. Dovodil kromě závěru o promlčení výkonu trestu, že i v kontextu ochrany společnosti před pachateli trestných činů a individuální prevence nelze v dané věci účelu trestu jeho výkonem dosáhnout a trest se stává „*holou represí postrádající přínos jak pro odsouzeného, tak i pro společnost samotnou*“. Konstatoval též, že doba promlčení výkonu trestu se přerušuje, jestliže opatření směřující k výkonu trestu jsou učiněna především ve vztahu k samotnému odsouzenému a jsou efektivní. Na tento náleze později odkázalo usnesení ze dne 29. 3. 2012 sp. zn. II. ÚS 2699/08 argumentem, že „*formálním úkonům účinek přerušující promlčení přiznat nelze*“.

35. K problematice zaujalo trestní kolegium Nejvyššího soudu stanovisko sp. zn. Tpjn 30/2011 ze dne 1. 12. 2011, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2012 pod č. 2. Opatřeními soudu směřujícími k výkonu trestu odnětí svobody je podle stanoviska třeba rozumět procesní úkony zaměřené na to, aby byl uskutečněn obsah uloženého trestu. Jde-li o výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody, jsou takovými opatřeními (§ 321 odst. 1 trestního řádu) nařízení výkonu trestu a výzva odsouzenému, je-li na svobodě, aby trest ve stanovené lhůtě nastoupil. Jedná se o úkony činěné předsedou senátu, bez nichž by nebylo možné započít s výkonem trestu odnětí svobody ve věznicí. Za opatření směřující k výkonu trestu odnětí svobody se považuje rovněž nařízení předsedy senátu, aby odsouzený byl dodán do výkonu trestu (příkaz k dodání do výkonu trestu), jež má oporu v ustanovení § 321 odst. 3, 4 trestního řádu. Jeho vydání přichází podle zákona v úvahu tehdy, jestliže odsouzený nenastoupí trest ve lhůtě, která mu byla poskytnuta, nebo bylo-li z konkrétních skutečností zjištěno, že jeho pobyt na svobodě je nebezpečný, nebo jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že uprchne nebo se bude skrývat. K obsahu nálezu Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 144/05 Nejvyšší soud konstatoval, že jediným úkonem soudu směřujícím přímo k odsouzenému je výzva k nástupu do výkonu trestu (§ 321 odst. 1 trestního řádu). Ostatní úkony směřují k odsouzenému nepřímo prostřednictvím jiných orgánů.

36. Optikou takto nastavené interpretace rozhodného ustanovení je třeba posuzovat i běh doby promlčení výkonu trestu z hlediska jejího přerušení v nyní posuzované věci. Nelze současně ztratit ze zřetele, že přerušení promlčecí doby má obzvláště závažný důsledek – tato doba začíná ve kterémkoli okamžiku svého dosavadního běhu běžet znovu (§ 94 odst. 5 trestního zákoníku). Podstatným je smysl a účel institutu přerušení promlčecí doby, který je nutné vnímat také v sociálním kontextu, tedy v relaci ke společnosti i odsouzenému, jak ukázal Ústavní soud již v nálezu sp. zn. IV. ÚS 144/05.

37. Jakkoli se Ústavní soud obvykle neocitá v roli interpreta podústavního práva, musí tak v ústavně konformním rámci učinit, jestliže se obecné soudy svého úkolu ve věci, v níž navíc jde o zbavení osobní svobody jednotlivce, stran otázky přerušení promlčecí doby výkonu trestu dosud náležitě nezhostily. Stěžovatel svůj díl důkazního břemene unesl – přinejmenším potud, že jeho tvrzení o tom, jak vnímal postup českých orgánů

činných v trestním řízení a jaké byly jeho osobní poměry a pracovní aktivity v mezidobí, zůstala nezpochybněna. Obecné soudy, zejména krajský soud (a potažmo jím dožádané exekutivní orgány) zajisté neměly za vzniklé situace snadnou úlohu. Přesto je však nezbytné konstatovat, že ze tří v úvahu přicházejících procesních úkonů, za něž stížnostní soud označil oba zatýkáací rozkazy a příkaz k dodání do výkonu trestu, mohou – i nad rámec vytyčený ve stanovisku Tpjn 30/2011 - obstát jako opatření směřující k výkonu trestu, a tedy přerušující promlčecí dobu, zatýkáací rozkazy ze dne 12. 1. 2000 (nikoli bez výhrad k jeho efektivnosti z pohledu následných úkonů, směřujících k jeho realizaci) a 12. 5. 2017 (evropský; stejně tak jsou relevantní procesní úkony po něm následující).

38. Jinak je tomu u příkazu předsedy senátu krajského soudu, kterým se dne 30. 1. 2014, den po odvolání prvního ze zatýkáacích rozkazů, nařizuje dodání stěžovatele do výkonu trestu. Příkaz k dodání do výkonu trestu se opírá o ustanovení § 321 odst. 3 trestního řádu a vydává se tehdy, je-li pobyt odsouzeného na svobodě nebezpečný, nebo existuje na základě jednání odsouzeného či dalších konkrétních skutečností důvodná obava, že uprchne nebo se bude skrývat. Jak se podává z předmětného příkazu ze dne 30. 1. 2014 (svou podstatou formulářového úkonu, viz č. l. 592 spisu zn. 1 T 7/89), nebyly žádné údaje o odsouzeném kromě data narození a stále shodného bydliště známy. Z obsahu spisu je však patrné, že šetření, resp. vyžadování údajů o odsouzeném ustrnulo desítky let předtím a několik let poté (s výjimkou negativního aktuálního zjištění o cestovním pase a upřesnění čísla popisného a ulice v obci bydliště, zjištěno odborem mezinárodní policejní spolupráce Policejního prezidia ČR, přípis ze 12. 8. 2014, č. l. 605) právě a jen na údajích v příkaze vyplněných. Za těchto okolností nelze dost dobře dovodit naplnění zákonných podmínek vydání předmětného příkazu a tedy ani předpoklad, že by měl být takový procesní úkon – v intencích nálezu sp. zn. IV. ÚS 144/05 – efektivní, nikoli jen formální. Ostatně ani ze spisu není patrné, že by krajský soud využil své znalosti adresy bydliště odsouzeného v cizině jinak, než pro účely kontaktu s orgány exekutivy. Jde přitom o procesní úkon, s nímž jsou spojovány v daném momentě ty nejzávažnější účinky z hlediska promlčecí doby výkonu trestu; ta se měla, vzato z pohledu všech tří v úvahu přicházejících opatření, přerušit a běžet znovu.

39. Ústavní soud nepovažuje příkaz k dodání do výkonu trestu ze dne 30. 1. 2014 za takový procesní úkon či opatření, jenž by přerušoval běh promlčecí doby podle ustanovení § 94 odst. 4 písm. a) trestního zákoníku. Zbývá tedy časový úsek mezi oběma zatýkáacími rozkazy, jenž přesahuje 17 let a tedy i zákonnou patnáctiletou promlčecí dobu vztahující se ke stěžovateli. Jinak vyjádřeno, promlčecí doba výkonu trestu, jež začala běžet znovu přerušením dne 12. 1. 2000, skončila dne 12. 1. 2015 a evropský zatýkáací rozkaz byl vydán dne 12. 5. 2017 již po jejím uplynutí, jak oprávněně namítnuto stěžovatelem. Obecným soudem nezohledněné porušení podústavního práva pak vede k ústavně souladnému konstatování, že postup obecného soudu při rozhodování o přerušení promlčecí doby nebyl prostředkem způsobilým naplnit legitimní cíl zákonné úpravy a že výkon trestu stěžovatelem je promlčen z hlediska aplikace institutů stavení i přerušení promlčecí doby.

V.

Závěr

40. Ústavní soud na základě shora uvedeného uzavírá, že sdělením předsedy senátu Krajského soudu v Plzni ze dne 2. 3. 2018 pod sp. zn. 1 T 7/(19)89 došlo v podobě jiného zásahu orgánu veřejné moci k porušení práva stěžovatele, jenž je protiústavně zbavován osobní svobody garantované mu ustanoveními čl. 8 odst. 1, 2 Listiny. Stalo se tak procesním postupem, který ústavně vzato znamenal, v důsledku absence rozhodnutí o meritu stěžovatelova návrhu (pro něž byly naplněny materiální podmínky), porušení práva na přístup k soudu zaručeného ustanovením čl. 36 odst. 1 Listiny. Obecný soud, jehož postup je shledáván protiústavním, je povinen rozhodnout o promlčení výkonu trestu stěžovatele řádnou procesní formou, přičemž je podle ustanovení čl. 89 odst. 2 Ústavy vázán výrokem i nosnými důvody tohoto nálezu.

41. Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl [§ 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu] a Krajskému soudu v Plzni přikázal nepokračovat v porušování práva stěžovatele na osobní svobodu, a tedy řádně procesně rozhodnout [§ 82 odst. 3 písm. b) zákona o Ústavním soudu].

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 11. června 2019

Vojtěch Šimíček
předseda senátu